

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Erken Yaşta Evlenen Suriyeli Göçmen Kadınların Evliliğe İlişkin Yaşam Deneyimleri

Marriage-Related Life Experiences of Syrian Migrant Women Who Married at Early Ages

Sema ÇİFÇİ¹, Rauf YANARDAĞ²

¹Doç.Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, e-posta: semacifci@artuklu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3297-2931

²Dr.Öğr.Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, e-posta: shu.raufyanardag@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-5783-2137

Başvuru: 16.08.2022
Kabul: 17.07.2023

Atıf:
Çifçi, S. ve Yanardağ, R. (2023). Erken yaşta evlenen Suriyeli göçmen kadınların evliliğe ilişkin yaşam deneyimleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 34(3), 605-629. DOI: 10.33417/tsh.1163056

ÖZ

Bu çalışma, Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş ve Mardin ilinde yaşayan kadınların erken yaşta evlilik nedenlerini, erken yaşta evlilik konusundaki görüş ve deneyimlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmamızda nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşımdan yararlanılmıştır. Veriler, sosyo-demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Bu yöntemle 18 yaşından önce evlenmiş olan 13 katılımcı ile derinlemesine bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Katılımcıların 13 ile 18 yaşları arasında evlendikleri, hepsinin de eşlerinden yaşça küçük oldukları ve evlilik sürecinin devam ettiği belirlenmiştir. Suriyeli göçmen kadınlar, ekonomik, sosyokültürel kabuller, çok çocukluluk gibi farklı nedenlerle 18 yaşından önce evlendirilmekte ve bu evliliğin getirdiği zorluk, sorumluluk ve sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Erken yaşta evliliğin, kadınların eğitim hakkının elinden alınmasına, çocuk bakma ve ev içi bakım yükümlüğünün artmasına, sosyal yaşam üzerinde olumsuz ve yıkıcı etkilerin ortaya çıkmasına, yoksulluğun derinleşmesine neden olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca, erken yaşta evlilik ve göçmen olmanın getirdiği güçlükler nedeni ile kadınlar yaşam sürecinde aile içi şiddet, ekonomik, biyopsikososyal ve fiziksel yönden üstesinden gelinmesi zor sorunlar da yaşamaktadır.

Anahtar kelimeler: Suriye, kadın, erken yaşta evlilik, göçmen, yaşam deneyimi.

ABSTRACT

This study was carried out in order to reveal the reasons for early marriage, opinions and experiences of women who migrated from Syria to Turkey and live in Mardin province. In our research, the phenomenological approach, one of the qualitative research designs, was used. Data were collected using a socio-demographic information form and a semi-structured interview form. With this method, in-depth individual interviews were conducted with 13 participants who were married before the age of 18. The data were evaluated by content analysis method. It was determined that the participants got married between the ages of 13 and 18, all of them were younger than their spouses and the marriage process continued. Syrian migrant women are married before the age of 18 for different reasons such as economic, socio-cultural acceptance, and multi-childhood, and they have to struggle with the difficulties, responsibilities and problems brought by this marriage. It is possible to say that early marriage leads to the deprivation of women's right to education, the increase in the responsibility of childcare and domestic care, the emergence of negative and destructive effects on social life, and the deepening of poverty. In addition, due to the difficulties caused by early marriage and being an immigrant, women experience domestic violence, economic, biopsychosocial and physical problems that are difficult to overcome in their life.

Keywords: Syria, woman, early marriage, immigrant, life experience

GİRİŞ

Dünyada şu anda 20 ile 24 yaş arasında olan kadınların %19'u çocuk gelinlerdir. Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler en çok düşük ve orta gelirli ülkelerde yaygınken, yüksek gelirli ülkelerde de görülmektedir (www.unfpa.org/child-marriage). Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler, bir insan hakları ihlalidir. Ancak çocuk yaşta erken ve zorla evliliği ortadan kaldırmaya yönelik var olan yasalara rağmen, bu uygulama dünya genelinde yaygın bir şekilde devam etmektedir ve her beş kızdan biri 18 yaşına gelmeden resmi olarak evlidir veya gayri resmi bir birliktelik içindedir. En az gelişmiş ülkelerde bu sayı neredeyse iki katına çıkmakta, kızların %36'sı 18 yaşından önce evlendirilmekte, bunların %10'u ise 15 yaşından önce evlendirilmektedir (turkey.unfpa.org). Tüm dünyada, bugün hayatta olan tahminen 650 milyon kadın evliliğini çocukken yapmıştır (UNICEF, 2018). Preterm ilk doğumların %90'ı, çocuk evliliği bağlamında gerçekleşir ve 15-19 yaş aralığındaki kızların hamilelik ve doğum sırasında komplikasyon yaşama olasılığı 20 yaş üzerinelere göre çok daha yüksektir. Evli ergenler, yakın partner şiddeti açısından daha yüksek risklerle karşı karşıyadır (Mourtada, Schlecht ve DeJong, 2017). Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler, en temelde bireylerin sağlığını ve eğitime ulaşmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Yoksulluk, eğitim fırsatlarının olmaması, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin kaygılar da dâhil olmak üzere çok sayıda karmaşık faktör erken yaşta evliliğe neden olmaktadır (Bartels, 2018; Bartles 2021). Yapılan çalışmalar çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin, kız çocuklarının eğitimini, gelirini ve genel yaşam kalitesini sınırlayarak yoksulluğun devam etmesine yol açtığını göstermektedir (UNFPA, 2020; Hampton, 2010).

Kırılganlık ve çatışma ortamları da, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler ile yakından bağlantılıdır. Çocuk yaşta evlilik ve genç yaşta gebelik, özellikle güvensiz ortamlarda yüksek oranlarda görülmektedir (Kiplesund ve Morton, 2014). Çatışma ve buna bağlı olarak yerinden edilme, ekonomik güvensizlikleri şiddetlendirebilir ve ailede karar vericileri çocuk yaşta evliliğe zorlayabilir. Savaş ortamları ve devam eden çatışmalar, kadınlara yönelik şiddetin artmasına, eğitim ve finansal olanakların sınırlandırılmasına da neden olmaktadır (Kiplesund ve Morton, 2014). Ekonomik kaynaklar tükendikçe, bazı aileler aile üyelerinin temel ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelip küçük yaştaki kızlarını evlendirmeye teşvik edebilmektedir. Aileler böylece bir yandan ekonomik olarak yüklerinin hafifleyeceğini düşünmekte, diğer yandan da çatışma ortamlarında artma riski olan cinsel şiddet ve taciz ihtimalini azaltmayı hedeflemektedirler. Bazı aileler ise evliliğin ve iyi bir kocanın, çocuğa babasının sağlayabileceğinden daha fazla koruma sağlayacağını düşünmektedir (Bartels, 2018; Bartles, 2021).

Birçok çalışmada Suriyeli kadınların 18 yaşından önce evlendirildiğine dair sonuçlar ortaya konulmuştur (UNICEF, 2014; CARE, 2015; Girls not brides, 2016; Ak ve Aslan, 2020). Lübnan ve Ürdün'deki Suriyeli mülteciler arasında çocuk yaşta evlilik uygulamalarının yerinden edilme ve çatışma nedeniyle yüksek olduğu bildirilmiştir (Mourtada, Schlecht ve DeJong, 2017). Ürdün'de yaşayan Suriyeli mültecilerin evliliklerinde çocuk gelinlerin oranı 2014'te %15 iken, 2018'de %36'ya

yükselmiştir. Lübnan'daki Suriyeli kızların %41'inin 18 yaşından önce evlendiği tahmin edilmektedir (Chakraborty, 2019). Suriye'de mülteci kamplarında yapılan evliliklerin çoğunun ebeveynler tarafından kabul edildiği, bu evliliklerin sıklıkla yaşlı erkeklerle gerçekleştiği ve bu evliliklerin kızlarının ekonomik hayatını güvence altına almanın bir yolu olarak görüldüğü öne sürülmüştür (Wed, 2014).

Erken yaşta ve zorla evlilik, birçok Ortadoğu ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler için de önemli bir sorundur. Gençlerin ve özellikle kadınların göç ettikleri ülkelerde eğitim yaşantıları kesintiye uğramakta, ekonomik güçlükler nedeniyle sigortasız ve güvencesiz işlerde düşük ücretlerle çalıştırılmakta, kız çocukları erken yaşta ve zorla evlendirilmektedir. (Aksu Kargın, 2018). TNSA- 2018 Suriye Örnekleme, Suriyeli göçmen kadınların daha fazla çocuk yaşta evliliğe maruz kaldıklarını göstermektedir. Buna göre, 20-24 yaş grubundaki Suriyeli göçmen kadınlar arasında 18 yaşından önce evlenme oranı %44,8; 15 yaşından önce ise %9,2'dir (TNSA, 2018).

İnsani yardım ortamları ve zorla yerinden edilmenin, çocuk yaşta ve zorla yapılan evlilikler üzerindeki etkisi hakkında sınırlı sayıda araştırma vardır. Kuşkusuz, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri kızların ne zaman evleneceği konusunda önemli bir belirleyici olmaya devam etmektedir. Suriyeli göçmenlerde çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere ilişkin yapılan nitel araştırmalarda, bu insanların yaşadıkları ekonomik, eğitim, sağlık gibi sorunlara dikkat çekilmiştir (Mourtada, Schlecht ve DeJong, 2017). Ancak zorla yerinden edilmenin çocuk evliliğini nasıl etkilediğine dair daha derinlemesine ve nitelikli çalışmalara ihtiyaç vardır. Suriyeli olup çocuk yaşta ve zorla evlendirilen kadınların deneyimlerini inceleyen çalışmalar sınırlıdır.

Alandaki boşluğu kısmen de olsa gidermek adına yürütülen bu nitel araştırma, Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan ve Mardin ilinde yaşayan Suriyeli göçmen kadınların erken yaşta evlilik nedenlerini, bu evliliklerin beraberinde getirmiş olduğu sorun ve zorlukları, kadınların erken yaşta evlilik konusundaki görüşlerini ve erken yaşta evlilik uygulamalarını teşvik eden faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda çalışmada genel olarak şu ana sorulara yanıt aranmıştır:

1. Erken yaşta evlenmiş göçmen kadın olmanın birey ve ailesine dönük yansımaları nasıldır, bunlar nasıl görünür kılınabilir?
2. Göçmen olup erken yaşta evlenmenin birey ve ailesi açısından neden olduğu sorun ve zorluklar nelerdir?
3. Erken yaşta evliliklerin nedenleri, sonuçları nelerdir?
4. Erken yaşta evlenen kadınların erken evlilikle ilgili görüşleri nasıldır?

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, bireylerle derinlemesine görüşmeler yaparak onların geçirmiş oldukları süreçleri ve yaşam deneyimlerini ortaya koymak için kullanılmaktadır. Araştırmamızda nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenolojik yaklaşımdan yararlanılmıştır. Bu yaklaşım, belirli bir grup insanın bir olguya veya konuya dair yaşanmış

deneyimlerinin ortak adıdır. Fenomenolojik yaklaşım, bireylerin yaşadıklarının özünün ortaya konulmasına, neyi nasıl deneyimlediklerini bir araya getiren, olguları nasıl anlamlandırdıklarını ve nasıl tanımladıklarını ele almaya fırsat tanıyan betimsel bir çalışmadır (Creswell, 2014).

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak için Suriyeli kadınların sosyo-demografik özelliklerini içeren tanıtıcı sosyo-demografik bilgi formu ve erken yaşta evlilik deneyimlerini görünür kılmayı sağlayacak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu “ilk evlilik yaşı ve evliliği”, “doğurganlık durumu” ve “erken yaşta evliliklere dair görüşler” bölümlerinden oluşmaktadır.

Veri Toplama ve Analiz Süreci

Bu araştırmada veri toplama sürecinde, öncelikle Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde öğretim süreci devam eden Suriyeli öğrencilere ulaşılmıştır. Bu öğrencilerin önerileri doğrultusunda ilk katılımcılara ulaşılmış olup daha sonra da kartopu örnekleme tekniği kullanılarak diğer katılımcılara ulaşılmıştır. Katılımcılar belirlenirken, iletişim kurabilen, kendini rahatlıkla ifade edebilen kişiler olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmamızda genel anlamda veride yeterli doygunluğa ve niteliğe ulaşmak için yeterli sayıda olduğu düşünülen 13 gönüllü katılımcıya ulaşıp onlar ile ikamet adreslerinde ve/veya uygun gördükleri yerlerde Mayıs 2022’de yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gönüllü katılımcılarla görüşmeye başlamadan önce çalışma hakkında kendilerine bilgi verilmiş ve yazılı onamları alınmıştır. Ayrıca katılımcılar ile görüşme sürecinde tercüman desteği alınmıştır.

Katılımcılarla yüz yüze derinlemesine bireysel görüşmeler yapıp ses kayıtları alındıktan sonra, her bir görüşmenin ses kaydının deşifreyonu yapılarak Word dosyasına aktarılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilip değerlendirilmiştir. Katılımcıların ifadelerinden öncelikle kavram ve kategoriler, kodlar olarak ayrıştırılmış, daha sonra da katılımcı kodları, kategori ve temalara göre belirlenip, bulgular gözlem notları ve alıntılar ile açıklanmıştır.

Katılımcılar

Özel hayatın gizliliğini korumak açısından katılımcıların gerçek isimleri araştırmada kullanılmamış, bunun yerine her bir kadının adı Tablo 1’de de gösterildiği gibi bir çiçek adı ile rumuzlandırılmıştır. Kendileri ile görüşülen ve rumuzları Karanfil, Zambak, Nergis, Sümbül, Nilüfer, Menekşe, Leylak, Papatya, Açelya, Begonya, Orkide, Manolya ve Mimoza olarak belirtilen 13 katılımcının dâhil etme kriterleri gönüllü olma, iletişim kurup kendini ifade edebilme, 18 yaşından önce evlenmiş olma, Suriye’den Türkiye’ye göç edip Mardin’e yerleşip orada yaşamını sürdüren göçmen kadın olma olarak belirlenmiştir.

Katılımcı kadınların sosyo-demografik özellikleri Tablo 1’de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Şimdiki Yaşı	Evlilik Yaşı	Eşin Evlilik Yaşı	Çocuk Sayısı	Eğitim Durumu	Ailenin Aylık Geliri	Yaşadığı Yer
Karanfil	22	15	28	6	Okuryazar değil	Gelir Giderden Az	Kır
Zambak	20	17	22	2	İlkokul	Gelir Gidere Eşit	Kent
Nergis	23	16	25	3	İlkokul	Gelir Gidere Eşit	Kır
Sümbül	19	15	26	1	İlkokul	Gelir Gidere Eşit	Kent
Nilüfer	24	16	20	2	İlkokul	Gelir Giderden Az	Kent
Menekşe	25	16	19	2	Okuryazar değil	Gelir Giderden Az	Kent
Leylak	28	16	25	7	İlkokul	Gelir Giderden Az	Kent
Papatya	32	18	28	2	Okuryazar değil	Gelir Giderden Az	Kent
Açelya	26	18	29	2	İlkokul	Gelir Giderden Az	Kent
Begonya	27	16	25	2	İlkokul	Gelir Giderden Az	Kent
Orkide	24	16	26	2	İlkokul	Gelir Giderden Az	Kent
Manolya	30	14	25	3	İlkokul	Gelir Giderden Az	Kent
Mimoza	23	13	18	2	İlkokul	Gelir Giderden Az	Kent

Kendileriyle görüşülen toplam 13 katılımcının şimdiki yaşları 20 ile 32 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 25'tir. Katılımcıların 13 ile 18 yaşları arasında evlendikleri, eşlerinden yaşça küçük oldukları ve evlilik sürecinin devam ettiği bulunmuştur. Kadınlar genel olarak il veya ilçe merkezinde, sosyoekonomik düzeyi düşük mahallerde, eş ve çocukları ile birlikte yaşamını sürdürmektedir. Kadınların kardeş sayısı oldukça fazla olsa da, hepsi çocuk sahibidir ve sahip oldukları ortalama çocuk sayısı da 3'tür.

Genel olarak bakıldığında kadınlar annelerine göre daha az sayıda çocuğa sahiptir. Bu durumda kadınların aile planlaması ve yaşadıkları zorlukları dikkate alarak bakabilecekleri kadar çocuk yapma konusunda daha doğru bir yaklaşım sergiledikleri, daha bilinçli hale geldikleri anlaşılmaktadır. Kadınların eşleri arasında lise ve üniversite mezunu olanlar bulunmaktadır. Yani eşlerin eğitim durumu daha yüksektir. Bir kadının kocası okuma yazma bilmemekte iken 6 kadının da kocası ilkokul mezunudur. Kadınların kocaları genellikle tarım, tarla, inşaat vb. az gelir getiren ve genellikle mevsimlik işlerde çalışmaktadır. Kadınlar, gelirinin giderlerinden az olduğunu, geçim gücünün yaşadıklarını belirtmişlerdir.

BULGULAR

Bulgular, analizlerde ortaya çıkan temalar, katılımcıların ifadeleri ve bunlarla ilişkili yapılan yorumlar eşliğinde sunulmuştur. Bulgularda, oluşturulan temalar ve çalışmanın genelini temsil ettiği düşünülen, birbirleriyle ilişki içerisinde olan ve daha çok kullanılan anlamlı kavramlar dâhil edilmiştir.

Çalışmanın bulguları, kadınların erken yaşta evlilik hikâyeleri, erken yaşta evlenme nedenleri ve erken yaşta evlenmenin ortaya çıkardığı sorun ve zorluklar olmak üzere üç ana tema altında sunulmuştur.

Tablo 2: Ana Temalar

1. Kadınların Erken Yaşta Evlilik Hikâyeleri
2. Erken Yaşta Evlenme Nedenleri
3. Erken Yaşta Evlenmenin Yarattığı Sorun ve Zorluklar

KADINLARIN ERKEN YAŞTA EVLİLİK HİKÂYELERİ

Kadınların erken yaşta evlilik hikâyelerine ilişkin ifadeleri analiz edilmiş ve aşağıda belirtilen alt temalar oluşturulmuştur:

Eğitim durumu: Eğitim Hakkından Yoksun Bırakılma

Kadınların eğitim düzeylerine bakıldığında 10 kadının ilkokula kadar okula gönderildiği, 3 kadının ise hiç okula gönderilmediği, eşlerinden daha az eğitim aldıkları dolayısıyla eğitim düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Kadınların hem çocukluk döneminde olmaları hem de toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi sorunlar, çaresizlik, yoksul olan ailelerine yardım edebilme ve göç durumunun getirdiği sonuçlar dikkate alındığında kadınların erken yaşta evlendirilerek eğitim hakları ellerinden alınmıştır.

Eğitim içimde hep hasret kalmıştır

*“Henüz 16 yaşında bir kızdım, yaşlıtlarım okula devam ederken ben aile içi ve maddi sorunlarından dolayı evlenmek zorunda kaldım. Kız kardeşlerim de okul okumak istiyorlardı. Eğer ben evlenmeseydim ailem kız kardeşlerimi okutmayacaktı. Kardeşlerim için evliliği kabul ettim. Oysa okul hayatımda çok çalışkan bir kızdım, avukat olmak istiyordum. Ama küçük yaşta evlendirildiğim için eğitimime devam edemedim, **içimde hep hasret olarak kalmıştır**” (Nilüfer).*

Katılımcılardan Menekşe, eğitim hakkı elinden alındığı için evliliği iyi bir seçim olarak değerlendirdiğini *“Okula gitmediğim için kocaya gitmek; yani evlenmek iyi bir seçim olarak karşıma çıkmıştır.”* şeklinde belirtmiştir.

Bir parçam eksik hissediyorum.

“Ben evlendiğimde çok fazla şey bilmiyordum, eğitimimi tamamlayamadım. Bu da hayatımı çok etkiledi, çünkü evlilik hayatı hakkında hiçbir fikrim yoktu. Diyebilirim ki çocukluğumdan doyamadım,

*çocukluğumu yaşayamadım; yani benim bir parçam eksik hissediyorum ve eğitimimi tamamlayamadım, bunun için **kendimi eksik hissediyorum, tatmin olamıyorum böyle kalmaktan**, yani eğitimsiz kalmaktan. Kesinlikle fırsat bulursam tekrar eğitimimi tamamlayacağım”.*
(Açelya)

Manolya da erken yaşta evliliğin eğitimini yarıda bırakmasına neden olduğunu “*Hani küçücük olarak evlendiğim için eğitim hayatım yarıda kaldı.*” şeklinde ifade etmiştir.

“Erken evlilik kararı aldığımdan beri yaşamımdan hiçbir tad alamadım; yani hayat benim için tatsızdı, okulumu bitirmedim hep çalıştım. Ne okul ne kendimden ne de hayattan hiç bir şey anlamadım. Keşke 22 yaşına geldikten sonra ve okulumu bitirip hayatımı doya doya bir şekilde yaşadıktan sonra evlenseydim.” (Begonya)

Bulgularda kız çocuklarının ya hiç okula gönderilmeden ya da sadece ilkokula gönderildikten hemen sonra evlendirildikleri, erkek çocuklara ise daha fazla okuma fırsatı sunulduğu öne çıkmıştır. Bu durum ailenin maddi imkânlarının yetersiz olması, eğitime erişememeye ya da yerleşim merkezine uzak olmasına bağlanmıştır. Ancak kadınların derin anlatılarından anlaşılmaktadır ki kızların okumalarında en temel engelleyici durumlarda, maddi imkânsızlıkların etkisi olmakla birlikte, kadına ilişkin kültürel pratiklerin ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin devam ettirilmesinin geldiği anlaşılmaktadır. Çünkü evlilik, kız çocuklarını kontrol altına almanın bir yöntemi olarak da görülmektedir.

Katılımcıların tümü geçimlerinin kocaları tarafından sağlandığını, kendilerine ait sabit gelirleri olmadığını ifade etmiştir. Kadınlar evlendikten sonra çalışma konusunda kocaları ve erkek egemen tarafından engellendiklerini ya da düşük ücretli işlerde çalışmak zorunda kaldıklarını da belirtmişlerdir.

“Eşimin babası sürekli çalış diyordu. Ama eşim çalışmamı istemiyordu, eşimin annesi ev işlerini öğrenmem gerektiğini söylüyordu. Ama babası da, maddi durumları çok kötü olduğu için yok tarlada çalışsın, kocasına yardım etsin diyordu. Ben çocuk olduğum için ikisini de beceremiyordum.”
(Mimoza)

“Hep eşimin ailesinin gözetimi altındayım, onun için ben sadece ev işleri yapıyorum, herkesle iletişim kurmama izin vermiyorlar, aynı zamanda onlara bağılıyız. Çünkü onların evinde oturuyoruz ve bize maddi olarak destek oluyorlardı.” (Menekşe)

“Ben hala çocuktum.”

“Evlendiğimde ben hala çocuktum, çocuk sahibi oldum annelik ne olduğunu bilmiyordum hiç kimse bana yardım etmiyordu, çok cahildim küçüktüm.” (Manolya)

“Henüz 15 yaşındaydım, Suriye’de savaş olduğu için ailemin maddi yönünden sıkıntıları oldu ve sıkıntılardan dolayı babam bize bakamaz hale gelmişti. Bunun için babam “biri gelirse seni ve kız

kardeşlerini evlendireceğim” diye söyledi. Biz de küçük olduğumuz için hiçbir şeyin farkında değildik, sonra 15 yaşındayken babamın tanıdığı biri gelip beni istedi”. (Karanfil)

“Evlendiğimde daha 13 yaşındaydım, hani ne bilebilirsin ki evliliğin nasıl olduğunu, çünkü çok küçüktüm ve cahildim, cidden hiçbir şeyi yapmayı bilmiyordum. Evlenmek nedir? Aile kurmak nedir? Ya da eşimin ailesi ile nasıl davranacağımı bilmiyordum” (Mimoza)

Manolya, Karanfil ve Mimoza erken yaşta evlendirildiklerini, buna ilişkin hiçbir şeyin farkında olmadıklarını, halen kendilerinin çocuk olduklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla kadınların evlenme yaşı ve eğitim seviyesinin erkeklerden daha düşük olduğu, çocuk yaşta evlendirildiklerini belirtmek mümkündür.

Evlilik kararı: Nergis, Orkide ve Mimoza evlendiği kişi ile anlaşarak, birbirlerini severek, kendi ve ailelerinin rızalarıyla evlenmişlerdir. Diğer 10 katılımcı ise ailesi tarafından istemedikleri biriyle ya zorla ya da ikna edilerek evlendirilmiştir.

“Beni istemeye geldikleri zaman eşimin ailesinin ekonomik durumları bize göre daha iyi olduğu, ailem de uygun gördüğü için ve maddi sıkıntılardan dolayı ben de kabul ettim ve evlendim. Ergen olduğum için ailemin görüşleri daha doğru geliyordu bana.” (Menekşe)

“Eşimin ailesinin ekonomik durumu ve eğitim seviyesi iyi olduğu için ailem uygun buldu, beni de ikna ettiler. Çünkü ben de onu uygun gördüm, eğitim seviyesi de benimkinden daha iyiydi.” (Leylak)

Erken yaşta evliliklerde, ekonomik zorluklar, evde kalma korkusu, eğitimsizlik, bilinçsizlik gibi zorlayıcı sebeplerin ve çaresizlik durumunun etkili olduğunu belirtmek gerekir.

Kader/kısmet: Evliliğin “Kader-Kısmet” ile Açıklanması

Kadınların erken evlilik nedenleri ile ilgili paylaşımlarında “kısmet, kader” vurgusu öne çıkmaktadır. Erken yaşta evliliğin onların kaderi olduğunu düşünmektedirler. Kadınlar hangi erkekle evleneceklerinin ve buna kimin karar vereceğinin seçiminin özgür iradeleri ile olmadığına, bunu Allah'ın belirlediğine inanmaktadırlar. Kadınlara göre evlilik “kısmet” işidir. Kısmeti belirleyen de Allah'tır. Kadınlar, evlilik olgusunu kaderci bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu yaklaşım, onlarda baş etme mekanizması olarak gelişmiştir.

“Kısmetim gelmiş”

“Beni istemeye geldiklerinde küçük olduğum için annem ve babam kabul etmedi. Fakat ben istedim. Kısmetim gelmiş deyip evlenmek istedim, artık toplumdaki mi öğretilen veya aktarılan bilinçaltı yerleştiren bir düşünceden mi nedir bilmiyorum ama yanlış bir karardı. O zaman cahildim, küçüktüm, sevginin ne olduğunu bilmiyordum”. (Begonya)

Evliliğin aile dışında sosyal çevre (akraba, komşu, arkadaş) onayı

Kadınların 18 yaşından önce evlendirilmelerinde kendi ailelerinin yanı sıra komşularından, akrabalarından ve arkadaş çevrelerinden onay almanın da etkisi görünmektedir.

“Evlenmek bir güvendi”

“Severek evlendik hiç kimse bizi zorlamadı. Ailemde hiç kimse karşı çıkmadı herkes diyordu “baban yok, kısmetin geldi en iyisi evlen.” Bir de diyorlardı “hayat çok zor.” Babasız bir kız olduğum için ailem ve **benim için evlenmek bir güvendi**, bunun için evlendim.” (Mimoza)

Suriye toplumunun kültür ve geleneklerinde bir evlendirme biçimi olan erkek ve kızın henüz beşikteyken; yani bebekken kiminle evleneceğine karar vermesi anlamına gelen beşik kertmesinin de hala geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Burada erken yaşta ya da çocuk yaşta evliliğin ötesinde henüz bebekken onun gelişimi, eğitimi, seçimi, geleceği gibi önemli konulardan ziyade evlenme durumunun ön plana konulduğunun da altı çizilmesi gerek bir insan hakları ihlalidir.

Beşik kertmesi

“İlk evliliği yaptığımda 14 yaşındaydım isteyerek evlenmedim. Kuzenimle ailemin zoruyla evlendim. Beşik kertmesiyle.” (Manolya)

Göçmen Kız Çocuğu Olmak: Göçmen kadınların acısı

Erken yaşta evlilik sorunu, zorla ülkesinden göç etme sorunu ile birleşince problemlerin daha da derinleşmesine ve karmaşık hale gelmesine, baş etmenin daha da zorlaşmasına neden olmaktadır.

Zambak, anlatacaklarının çok olduğunu ve psikolojik olarak da çok yıpratıcı bir süreç yaşadığını hissettirmiştir. Görüşmede duygularına hâkim olamamış, adeta sözcükler ağzında düğülenmiştir. Derin bir nefes aldıktan sonra ancak şu kadarını dile getirebilmiştir:

“Erken evlilik ve göçmenlik genel olarak göçmen kadınların acısı. Evimizi kaybetmenin, ülkemizden gelmenin psikolojik durumumuzdaki yorgunluk ve birçok akrabamız öldü. Bazı ırkçılar var, maddi durum zor ve birçok sorun var.” (Zambak)

“Erken yaşta evlenen göçmen kadın olmak çok zor, çünkü hem çocuklar var, hem başka bir ülkeye geldik, hiç kimse tanıyamıyorduk evimiz yoktu, iş yoktu, hiçbir şey yoktu. İş bulana kadar çok zorlandık ve ev bulamıyorduk, kimse bize ev vermiyordu. Çok zor bir yoldan geldik, kaçak yoluyla geldik.” (Mimoza)

“Hastaneye gittiğim zaman dil sıkıntısı yaşıyordum. İşim yoktur ve eğitim alamadığım için kendi sosyal çevremle etkili bir şekilde etkileşimde bulunamıyorum, bu nedenle toplum göçmen kadını zayıf görüp küçümsüyor.” (Menekşe)

Katılımcılardan Zambak, Mimoza ve Menekşe, erken yaşta evlenmiş bir göçmen kadın olarak özellikle ailenin geçimi ve iletişim konularında zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Erken Evlilik Algısı: Normallik/Doğallık

Kadınların kendilerinin 18 yaşından önce; yani daha çocukken evlenmeleri ile ilgili algıları analiz edildiğinde, geleneksel olarak deneyimlenen bu yaşlardaki evliliklerin sosyal çevrelerinde ve

kültürlerinde “normal ve doğal” olarak algılandığı görülmüştür. Çünkü bu yaşlardaki evlilikler, kadın ve erkek için olağan/geleneksel bir durum olarak kabul edilmektedir.

“Erken yaşta evlenmek istediğim zaman ailemde kimse beni “daha yaşın evlilik için küçük” diye uyarımadı. Ailemin fertleri de erken yaşta evlilik yaptığı için karşı çıkmadı, yani bizim orda normal.” (Orkide)

“Biz 5 kızdık ve etrafta kızlara uygun aday gelirse zaten okul okumamışsa evlendirilir. Zaten küçük ve eğitimsiz olduğun için kendi kararlarını veremiyorsun.” (Papatya)

“Benim 5 ablam vardı, onlar da erken evlendiler. Ben de bu doğal bir şey olup kabul ettim. Dedim, kismetim gelmiştir.” (Leylak)

“Bence erken evlilik suç değil, çünkü yasak ilişkilerin bol olduğu bir dönemdeyiz; o yüzden evlenmelerini tercih ederim.” (Zambak)

Kadınların anlatımlarında, evlendikleri zamanki süreçte evliliğe ilişkin bilişsel yeterliliklerinin olmadığı, kültür ve normların dayattığı bir kabul içinde evliliğin ya da evlenmenin kadınlar için gerekli olduğu düşüncesinin hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu konuda karar merci kendilerinden ziyade, ataerkil yapı içinde baskın erkeklerdir. Ancak yaşam deneyimlerine baktıklarında o zaman tahmin ve hayal ettikleri mutlu ve sağlıklı bir yaşam sürecinin tam tersi, çok da zorlu bir yaşam süreci geçirdikleri, dolayısıyla “çocuk yaşta evlendiklerinin”, evliliklerinin “çok erken” olduğunun, “çocuk yaşta evlenmenin zorluklarının” bilincindedirler.

“Benim Evlenmem Sanki Bir Görevdi Onlar (Aile) İçin”

*“Evlendiğimde çok küçüktüm ve erken yaşta sorumluluk, ciddiyet, ev, aile, çocuk ve akrabaların anlamını anladım. Babam ve annem mutlulardı, çünkü en küçük bendim, **benim evlenmem sanki bir görevdi onlar için.** Fakat unutmamalıyız ki erken evlenmekle birçok şeylerden mahrum kaldım. Örneğin, çocukluğumu yaşayamadım ve sorumluluk üzerimde o kadar çoktu ki kendi sağlığımdan ve zamanımdan ödünç veriyordum. Kayınvalidem de bana kötü davranıyordu, özellikle ben hamileyken onların misafirleri çok geliyordu, yalnızdım her şeyi ben yapardım, bu beni çok yıprattı, küçük olduğum için itiraz gibi bir seçeneğim de yoktu”.* (Orkide)

Zorluk ve fedakârlık: Kadınlar için erken evlilik zorluk, çocukluğunu yaşayamama ve fedakârlık anlamına gelmektedir. Onlar için aile baskısı ve/veya ikna edilmeye gerçekleşen evlilik, beraberinde ekonomik zorlukları, aile içi geçimsizliği, çocuklarına yetememeyi getirmektedir. Geleneksel yaşamın beraberinde getirdiği “dul kalıp ailesi ve sosyal çevresi tarafından dışlanma korkusu, sahipsiz kalma düşüncesi, hiçbir gelirlerinin olmaması” ve benzeri nedenler kadınları tüm zorluklara rağmen evliliği sürdürmeye zorlamaktadır. Bu nedenle kadınlar, evliliklerini sürdürebilmek için sürekli fedakârlık yapan taraf olmaktadır.

“Ailem beni evlendirdikleri için çok mutlu oldular. Evlendikten sonra ailem fazla benimle ilgilenmiyor, sormuyorlar. Onlar için en önemli şey eşimin yanında olup onunla mutlu olmamdır.” (Sümbül)

“Anlatmak da anlamak da çok zor bir hayatım oldu”

“Süreç çok zor oldu. Ondan (eski eşi) çok küçüktüm, cahildim, bir şey bilmiyordum, eşim çok fakirdi, tüm bunlar çocuklarımın hayatlarını, beni çok etkiledi. Eşimle hiç anlaşamıyorduk. Hadi anlaşırız, geçiniriz, geçiniriz dedik ama 1,2,3,4,5 yıl geçti, birçok arkadaşım bekârken ben iki çocukla boşandım. Çocuklarımı zorla alıp Türkiye’ye getirdim. Buraya geçene kadar çok zorlandım. Yol çok zordu ve ben tek başıma geldim, kimsenin yapabileceği bir şey değildi. 4 yıldır Türkiye’deyim. Şu an tekstilde çalışıyorum. Yazın tarlada çalışıyorum. Sulama yapıyorum. Yani beni anlamamız çok zor, gerçekten hani **anlatmak da anlamak da çok zor bir hayatım oldu.**” (Begonya)

ERKEN YAŞTA EVLENME NEDENLERİ

Kadınların anlatıları, evlilik nedenleri ile ilgili düşüncelerini derinlemesine yansıtmaktadır. Düşük sosyoekonomik durum, kültürel sistem ve kalabalık aile içinde çaresizce kabul edilen erken yaşta evliliklerin, çoğunlukla sorgulanmayan, kadının bugün ve gelecekte yaşayabileceği zorluklar, sorunlar ve baskın bir yapı ile ilişkisinin olduğunu belirtmek mümkündür. Baskın ataerkil kültürel sistem içinde kadından beklenen toplumsal cinsiyet rolleri, erken yaşta evliliği meşrulaştırmaktadır.

Daha İyi Koşullarda Yaşama Hayali

“15 yaşındayken babamın tanıdığı biri gelip beni istedi, kimseyi tanımiyordum, sadece babam tanıyordu, zaten bizim evimizde karar sadece babaya aittir. Babam da maddi sıkıntıları olduğu için hemen bana sormadan kabul etti ve ben o evliliği hiç bir şekilde istemiyordum. Ama işte 15 yaşındaki bir kız çocuğu ne yapabilir ki ve tüm çabalarım rağmen günlerce uyuyamayıp ağladığıma rağmen zorlan evlendirildim.” (Karanfil)

“Ben küçükken birçok aile içi sorunlarımız vardı. Annem ve babam sürekli kavga ediyorlardı, tartışıyorlardı. Bundan dolayı benim psikolojim bozulmuştu. Ev içinde daha durmak istemiyordum. Sürekli dışarı çıkmak istiyordum ve bir gün okula giderken bir bakkala girdim ve oradaki çocukla tanıştık konuştuk, sonra evlendik.” (Nergis)

Katılımcılardan Zambak, erken evliliğin nedenleri konusunda, ailede sevgi ve saygı görmeyen, tam tersine mutsuz bir aile ortamında yetişen bir çocuğun sevgiyi, mutluluğu başka kişilerde arayarak evliliği tercih edebileceğini dile getirerek diğer katılımcılardan ayrı bir pencereden bakmıştır.

Zambak, erken yaşta evlendiği için yaşadığı zorlukları duygulu anlar yaşayarak uzun uzun anlatmıştır. Yaşadıklarını da “**hikâyem**”, “**çocukluğumu aldılar elimden**” şeklinde ifade etmiştir.

“Aile içi çok sorunlarımız vardı, asla bir günüm güzel geçmiyordu, hep ağlıyordum şu an o günleri hatırladıkça kendimi tutamıyorum. Çünkü **çocukluğumu aldılar elimden** benim yaştaki arkadaşlarım dışarıda oyun oynarken ben evde elbise yıkıyordum. Bundan dolayı evlilik benim için bir kurtuluş olmuştu. Beni istemeye geldiler ve hemen kabul ettim. Çocuk ailenin içinde sevgi ve saygıdan mahrum kalırsa, bunları dışarıda aramaya başlar. bu da evliliğe yol açabilir, bende böyle oldu.” (Zambak)

“Ben erken yaşta evlendiğim için hep aileme ihtiyaç duydum, hep yanında olsunlar istedim. Sonuçta biraz olsun onlar için evlenmeyi tercih ettim.” (Nilüfer)

Sümbül, erken evlendirilmesinin sebebini Suriye’de çocukların ihmal ve istismara uğrama ihtimalinin olduğundan, ailesi de bu durumun önüne geçmek için kendisinin erken yaşta evlendirildiğini *“Suriyeli kız çocuklar istismar tacize uğradıkları için ailem daha çok erken evliliği istiyorlar. Bizim kaldığımız yerde kız çocukları çok zor şartlar altında yaşıyorlar.”* şeklinde ifade ederek, erken yaşta evlilik nedenleri hakkında diğer katılımcılardan ayrılmaktadır.

“Ekonomik durumumuz iyi olmadığı için biz erken evlendirildik. Biz 8 kardeştik, ekonomik durumumuz kötüydü, bir odada yaşıyorduk, bu bizi çok olumsuz etkilerdi, bazı şeylerden mahrum kaldık, onun için evlilik benim için iyi bir çözümdü, diğer neden ise eğitimsizlik. Eğitimsiz birinin sonu bizim toplumumuzda evlenmektir.” (Açelya)

“Bizim orada (Suriye) benim çevremdeki birçok arkadaşım erken yaşta evleniyordu. Çünkü iş-okul, çok zordu, o çocuk aklıyla “Kısmetim gelsin de çalışmaktan kurtulayım.” diyordum. Yani açıkçası daha rahat, özellikle ekonomik olarak rahat bir hayatı yaşamak için.” (Begonya)

Erken evliliğin nedenleri arasında, yoksulluk, ailede çok fazla çocuk olmasına bağlı olarak ebeveynlerin bakım rolünü yerine getirmede yetersiz kalınması, eğitimsizlik, kültürel normlar ve kabuller, çocuk işçiliği, aile içi şiddet gibi durumlar ön plana çıkmıştır. Erken evliliğin ebeveynler açısından yoksulluk, çok çocukluluk, eğitimsizlik, ihmal gibi sorunlarla baş etmenin bir yolu olarak da tercih edildiğini belirtmek yanlış olmayacaktır. Çocuklar açısından ise evlenmekle her şeye rağmen kısmen de olsa yaşanan sorun, zorluk ve sorumlulukların azalacağı hayali kurulurken, tam tersi özellikle çocuk bakma ve evdeki bakım rolünde sorumlulukların artması, daha fazla maddi sorunun yaşanması ve sosyal yaşamların olumsuz ve yıkıcı bir şekilde etkilenmesi olarak öne çıkmıştır.

ERKEN YAŞTA EVLENMENİN YARATTIĞI SORUN VE ZORLUKLAR

Erken yaşta evliliğin kadınların yaşamlarına neleri kattığı ya da yaşamlarından neleri götürdüğü anlatıları üzerinden analiz edilmiş ve aşağıda yer verilen alt temalara ulaşılmıştır.

Görüşülen kadınlardan Mimoza ve Orkide henüz kendileri çocukken çocuk sahibi olduklarını şu şekilde dile getirmişlerdir:

Çocuk Anne Olmak: “Ben hala kendim çocuktum çocuk sahibi oldum.”

“Ben hala kendim çocuktum çocuk sahibi oldum, anneliğin ne olduğunu bilmiyordum, çok cahildim küçüktüm. Hiç kimse bana yardım etmiyordu, bazen annem yardım ediyordu, annem bana geldiği zaman kızıma bakıyordum, bana çocuğuma nasıl yemek vermem gerektiğini öğretiyordu ayrıca benim için doğru, yanlış ve yapılması gerekenleri söylüyordu. Hayatımdan hiçbir tat alamadım, okulumu bitirmedim, çok zordu. Çünkü ben çok küçüktüm, çocuktum çok cahildim şimdiye kadar hala etkisi var.” (Mimoza)

“Keşke biraz daha büyüdükten sonra evlenseydik!”

*“Erken yaşta evlendiğim için çok problem yaşadım, çok üzülüyordum, çocuklara yetememekten, hayattan geri kalmaktan, yani ne bileyim **keşke biraz daha büyüdükten sonra evlenseydik.**”* (Orkide)

Çocuk yaşta ve zorla evlendirilmenin en büyük bedelini -her ne kadar koca ve çocuklar ödese de- kendisi daha çocukken bir çocuk dünyaya getirerek onun ve ailesinin sorumluluğunu üstlenen kadınlar ödemektedir. Katılımcıların istisnasız hepsi istedikleri yaş ve zamanda, istedikleri sayıda çocuk sahibi olamadıklarını ve bakım ihtiyacını yeterince karşılayamadıklarını, dolayısıyla onları ihmal ettiklerini belirtmişlerdir.

Kadına Karşı Şiddet: “Sen evlisin evinde otur.”

Kadınlar, evlenmeden önce babalarının ve ailelerinin baskısı altında olduklarını, evlendikten sonra bu baskının kocaları ve kaynanaları tarafından devam ettiğini ifade etmişlerdir. Bu baskının ve geçimsizliğin kadına karşı şiddete, boşanmaya, mutsuz yaşamların sürmesine, hatta madde kullanımına neden olduğu anlatılmıştır. Bugün, kadınların yaşadıkları baskı, zorluklar ve mutsuzluk anlatılarda -büyük bir üzüntü ile- uzun uzun yer almıştır. Bu bağlamda kadınlar psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kaldıklarını, çok ezildiklerini; ama yine de çaresizce bunlara sabrettiklerini belirtmişlerdir.

“Erken yaşta evlilik çok zor. Yeterince olgun (evlendiğim zaman) olduğumu düşünmüyorum. Kendi ailem ve eşimin ailesiyle problem yaşıyordum. Eşim bana şiddet uyguluyordu, anlaşıyorlardık. Boşanma kararı alıyorduk. Saygı kalmıyordu, psikolojik ve fiziksel şiddet görüyordum.” (Orkide)

Kadınlardan Menekşe, araya girip yeni soru sorma ihtiyacına gerek duymadan, başta sorulan bir soruyla adeta “Bir dokun bin ah işit!” deyimine uygun olarak hikâyesini duygusal boşalmalar yaşayarak uzun uzun anlatmıştır.

“Gelin küçük olunca ona kul veya hizmetçi gibi davranmaya başlıyorlar.”

*“Eşimle hep tartışırdık, işsizlik, eşimin ailesi tarafından gittiğim yerleri, giydiğim giysileri ve konuştuğum kişilere yönelik hep bir baskı altındaydım. Çünkü **gelin küçük olunca ona kul veya hizmetçi gibi davranmaya başlıyorlar.** Ben birkaç yıl sabır ettim ama çok zordu. Erken yaş evliliğinden dolayı maddi zorluklar, eğitim eksikliği ve yanlış kararlar almak aile yapımızı bozdu. Her gün kendimi suçluyordum, üzerimdeki sorumluluğun önemini öğrenince kendime hep şöyle soruyordum: Neden küçük bir yaşta evlendim ki? Hani bazen aç olarak uyuyordum, bazen tanıdıklarımın para istiyordum, tartışıyorduk.”* (Menekşe)

“Eşimle sürekli sorunlarımız oluyordu, anlaşıyorlardık ve eşimin ailesiyle de aynı evde yaşıyorduk, kayınvalidemle anlaşıyorlardık, sürekli kavga ediyorduk. Diyordu sen hiçbir şey bilmiyorsun, beceremiyorsun, ev işini yapmayı bilmiyorsun, yemek pişirmeyi bilmiyorsun, eşinle ilgilenmiyorsun. Aynı zamanda ben çok küçüktüm ve cahildim cidden ben de hiçbir şeyi yapmayı bilmiyordum.”

Evlenmek nedir? Aile kurmak nedir? Ya da eşimin ailesi ile nasıl davranacağımı bilmiyordum, bunun için çok zorlanıyordum. (Mimoza)

Boşanma

Erken yaşta evlenen kadınlar, yaşamlarının ileriki dönemlerinde yaşadıkları maddi imkânsızlıklar ve uğradıkları şiddet nedeniyle boşanmama yönündeki tüm zorluk ve baskılara rağmen boşandıklarını dile getirmişlerdir.

“İnsan çocuğuna sahip çıkmalı, erken yaşta evlendirmemeli, erken yaşta gebe kalmalarına izin vermemeliler, ben bunun için çok pişmanım. Artık dayanamadım boşandım, eski kocamdan olan çocuklarımı çok özleyorum.” (Begonya)

Katılımcılardan Manolya eşinden gördüğü fiziksel ve cinsel şiddete ancak 6 yıl katlanabildiğini, sonra kendi ailesinin boşanmasına karşı çıkmasına ve “dul” yaftalamasına maruz kalmasına rağmen, hiçbir sosyal ve ekonomik destek almadan boşandığını ifade etmiştir. Manolya, uğradığı şiddet karşısında diğer katılımcılardan farklı olarak boşanmayı seçtiğini, daha sonra da başka biriyle evlendiğini dile getirmiştir.

*“Cinsel ve fiziksel şiddet gördüm. Hiç anlayamıyorduk. Arada aileler olduğu için 6 yıl çektim, zaten dayanamayınca boşandım, boşanmak hiç kolay olmadı. Çünkü ailem çok baskı yapıyordu. Bu durum ailemin gözünde çok kötü bir şeydi. Dul kaldım. Bir de çocuktum evlendiğimde, eşim benden yaşça büyük olduğu için benden beklentileri farklıydı, çocukluğumu yaşamadım, çok eksik kaldım. Hani ben okula gitmek ve arkadaşlarımla vakit geçirmek istiyordum ama eşim, **sen evlisin evinde otur, diyordu.**” (Manolya)*

Madde Kullanımı

Erken yaşta evlenen kadınlar ve kocalarının sorumluluklarının artması, kaldıramayacakları yükün altına girmek zorunda kalmaları ve maddi imkânsızlıkların bir araya gelmesi, sorunlarla baş etmenin bir yöntemi olarak bazı kadınları ve erkekleri madde kullanımına sevk etmiştir.

“Arkadaşım yoktu. Sosyal bir çevrem yoktu. Kendimi yalnız hissettiğim için bu süreçte karşılaştığım sorunlarla başa çıkamadığım için sigaraya başladım. O süreçte sadece sigara beni rahatlatıyordu.” (Karanfil)

*“Eşim zaten bizim için bir şey yapmıyordu kendini düşünüyor aynı zamanda uyuşturucu kullanmaya başlamıştı, yani **hayat gözümü karartmıştı ruhumu yormuştu.**”*

Psikososyal Zorluklar: Pişmanlık, Artan sorumluluk, Kaybolan yıllar

Kadınlar erken evliliği ‘cahillik, sorumluluk, çocuk aklı’ olarak tanımlamışlardır. Bu durum bir taraftan kadın için pişmanlık, artan sorumluluk, kayıp yıllar ama öte yandan kısmet, mecburiyet, çaresizlik olduğu için de yaşamak ve katlanmak zorunda kalınan mutsuz deneyimlenen evlilik yıllarına neden olmuştur.

“Eşimin ailesiyle aynı evde oturuyordum ve yaşım küçük olduğu için hep kayınvalidem benim adıma karar alırdı. Aslında hep benimle dalga geçerdi, çünkü ev işlerini yapamıyordum ve bu psikolojimi çok etkiledi, diğer yandan evlilik büyük sorumluktur ve o zamanlar bu sorumluluğu yerine getirmeyi bilmiyordum.” (Papatya)

“Hayat büyük bir yükü, ruhumu yormuştu.”

“Ben ve eşim erken yaşta evlendiğimiz için maddi ve psikolojik zorluklar yaşadık. Şimdi 25 yaşında olduğum için kendimi pişman hissediyorum, çünkü üzerimde çok sorumluluk olduğunu fark ettim bu **büyük bir yükü**. Hep birine bağlı olarak kendimi hissediyorum yani maddi anlamda ailesine hep bağlı kalıyoruz, çünkü ancak onların isteklerini yapsak bize maddi destek verirler.” (Menekşe)

Kadınların evlilik sürecinde kocaları ve kocalarının aileleri ile yaşadıkları sorunlara bakıldığında, Sümbül’ün **“kocan kömür olsa da o rahmettir”** şeklindeki ifadesinden de yola çıkılarak, kadınların genellikle bu sürece boyun eğdikleri ve sabretmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Öte yandan sorumluluklarının arttığı, aile sevgisine ihtiyaç duyduğunun ama sorunlarla baş etmenin bir yolu olarak “Şükür” e atıfta buldukları anlaşılmaktadır.

Çaresizlik: “Kocan kömür olsa da o rahmettir.”

“Çocukken evlendiğim için ailemden ayrılmak zorunda kaldım, çok zorluklar yaşadım ve sorumluluklarım çok arttı. Ailemin yanındayken daha az sorumluluklarım vardı, arkadaşlarımla çıkıyordum, yani sosyal hayatım engellendi. Ama en çok da ailemin beni sorup ve benimle ilgilenmelerini istiyordum, tabii ki her evde olduğu gibi sıkıntılar oluyor ama “çok şükür” geçecek sıkıntılardır. Bir de Arapçada atasözü var: **Kocan kömür olsa da o rahmettir**, diyor.” (Sümbül)

“Sanki ergenlik sevgisi gibiydi...”

“Ev işlerinden dolayı hiç kendime bakma fırsatım olmuyor. **Ben kendimi eksik hissediyorum** çünkü hep kendimi aile için adadım, oysa dengeyi tutmak gerekir. Keşke annem ve babam bıraksaydılar da kendi hedeflerimiz olsun kendimizi gerçekleştirdikten sonra evlenseydim, ancak büyüyünce tercihini sorgulamaya başlıyorsun, **sanki ergenlik sevgisi gibiydi.**” (Leylak)

Dil/İletişim Sorunu

Savaş ve çatışma sonrasında zorla yerinden edilerek Türkiye’ye yerleşen erken yaşta evlenen kadınlar, yaşadıkları psikososyal, ekonomik, uyum sorunlarının yanı sıra bir de Türkçe bilmemelerinden kaynaklı iletişim sorunu yaşamakta, Bu da sorunların daha da içinden çıkılmaz bir hale gelmesine neden olmaktadır.

“En büyük sorunumuz dil bilmediğimiz için çok zor, kendimi yabancı hissediyorum. Yani dışarıya çıkınca her şeyden endişe ediyorum.” (Sümbül)

“Dil bilmemek, başka bir yere taşınmak büyük zordur. Kadının dilini, sistemini bilmediği bir ülkede yaşadığında kendisine şiddet uygulanırsa bunu ifade edemez ve hastalanırsa, haklarını aramak

istese kime gidecek. Mesela çocuğum engellidir epilepsi hastasıdır. Rapor, fizik tedavi ve saire işlemleri bilemediğim için çocuğumun ihtiyaçlarını eksik karşıladım.” (Papatya)

“Ben dil engeli çok yaşadım, hani hastanelere giderken hep dil engelim vardı ve çok yoruluyordum, derdimi doktorlara anlatamıyordum.” (Leylak)

Kadınlar, Türkçe bilmediklerinden özellikle kamusal ve özel sektörde verilen hizmetlerden yararlanma ve uyum sağlama konusunda sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Sağlık Sorunları

Kadınlar, küçük yaşta veya zorla evlendirilmelerinden dolayı biyolojik olarak henüz gelişimlerini tamamlayamamıştır. Bu konuda yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve biyolojik olarak henüz gelişimlerini tamamlamadıkları için özellikle doğum süreçlerinde bazı sağlık problemleri yaşamalarına neden olmuştur.

“Bir düşük yapmıştım. Vitamin eksikliğim vardı. Doğumda çok fazla kan kaybettim. Birinde de yaşım küçük olduğu için sezaryen olmak zorunda kaldım.” (Manolya)

“Her 3 çocuğumun arasında 1 yaş var ve bu benim vücudumu çok yordu ve halen enfeksiyonlar geçiriyorum ve midem ağrıyor; her yemeği yiyemiyorum, kansızlığım oluştu, bazen başım dönüyor.” (Leylak)

“Evlendikten sonra fiziksel olarak vücuduma etkileri oldu, kilo kaybı ve gebelikten dolayı hep yorgundum, iyi beslenemiyordum, yetersiz besleniyordum, birkaç kere ben ve çocuklarım solunum enfeksiyonu geçirdik.” (Menekşe)

Ekonomik Zorluklar

Erken yaşta evlenme, çok çocukluk ve yeterli gelire sahip olmama gibi nedenler, ailelerde gelir yetersizliğine ve gider artışına neden olmuştur. Bu durum kadın ve çocukların sosyal hayata katılımını da olumsuz etkilemiştir.

“Anne burası cennet mi biz nereye geldik.”

“4 yıldır Türkiye’deyiz, 3 yıl biz Şanlıurfa’da çadır kentte kaldık, çadır kentlerde hayat durmuş gibi hiç bir şekilde sosyal bir yaşamın yok, şehirle bağlantını kesmiş durumunda. Bir gün çocuğumu şehre götürdüm çocuğum şehirdeki apartmanları arabaları görünce, “Anne burası cennet mi biz nereye geldik?” diye bağırdı sevinçten. O anda dünyalar başıma yıkıldı, çok üzüldüm. İşte bizim hayatımız böyle, göçmenlerin daha saymadığım birçok zorlukları var.” (Karanfil)

Katılımcılardan Leylak, erken yaşta evlendirilmesinin sebebini ailenin bakamayacağı kadar çok sayıda çocuk sahibi olmasına, onların ekonomik ve barınma giderlerini karşılayamamaya bağladığını şu şekilde dile getirmiştir:

“Her çocuk kendi rızıkıyla gelir derler; ama bu sadece bir sözdür.”

“Aileler çok fazla çocuk getirmezse onlara iyi bakabilecekleri için onları savunacaklar, onlardan kurtulmak istemezler, eğitimi önemseyecekler. Her çocuk kendi rızısıyla gelir, derler ama bu sadece bir sözdür. Bu kıtlıkta bu yoklukta 10 yıldır yaşıyorum, ama gerçekten çok zor.” (Leylak)

Özeleştiri ve Farkındalık: “Beni Çocuk Yaşta Evlendirdiler Ama Kızlarımı Vermem.”

Katılımcıların, evliliği “çocukluk aklı, ergenlik, erken” gibi kavramlarla tanımlama konusundaki farkındalığı, ancak evliliklerinin ileriki yıllarında, bazı zorlukları yaşadktan sonra kazandıkları anlaşılmalıdır. Kendilerini ve özellikle de ailelerini yıllar sonra ve birçok yaşam deneyiminden sonra eleştirebilmektedirler. Kadınların kendi çocukları, özellikle de kız çocuklarının daha iyi koşullarda yaşamaları için mücadele ettikleri, kızlarının sistem içinde erimemesi ve kendi yaşadıklarını yaşamamaları için mücadele etmede çok kararlı oldukları gözükmektedirler.

“Eğitim, içimde bir hasret olarak kaldı. Keşke eğitimimi tamamlayabilseydim. Eğitim sayesinde özgüvenim, maddi güvenim, saygım ve bilincim de yükselirdi. Çünkü eğitilmiş bireyler ne yanlış ve ne doğrudur anlıyorlar, maalesef göçmen kadınlar bundan mahrum kalabiliyorlar.” (Açelya)

Katılımcılardan Karanfil, erken evliliğin, çocuklarda travmaya neden olduğunu, bir ailenin bakabileceği kadar çocuk yapması gerektiğini, *“Aileler maddi imkânlarının yetebileceği kadar çocuk doğurmalı, çocukların erken yaşta evlendirilmesi büyük travmalara yol açıyor. Her aile çocuğunun ileriki yaşamını düşünmeli, çocukları iyi ve sağlıklı bir toplumda yetiştirmek, okutmak gerekir, ben elimden geldiğince bunun için mücadele ediyorum.”* sözleri ile dile getirmiştir.

Katılımcılar, kendi evliliklerini daha çok “maddi sıkıntılar, kısmet, gelenek, mecburiyet” gibi kavramlar ile açıklasalar da, deneyimlerinden hareketle bugün bu evlilikleri onaylamadıkları, hatta buna karşı çıktıkları vurgulanmıştır. Görüşmelerde kendileri -bir şekilde- çocuk yaşta evlendirildiklerini ancak çocuklarını okutup meslek edinmeleri ve aynı travmatik süreçlere maruz kalmamaları için mücadele ettiklerini açıklamışlardır.

“Devlet erken yaşta evliliği kabul etmemeli, erken yaşta evlilikleri önlemeli, erken yaşta evliliklere ceza verilmeli.” (Nilüfer)

“Kızlar erken yaşta evlenmesinler, çünkü maddi manevi psikolojik ve fiziksel olarak çok zor bir hayat olacak. Ben o kadar zorlandım ki dayanamadım birkaç kere psikoloğa başvurum.” (Menekşe)

Papatya, ailenin karar alma mekanizmasında etkili ve değerli bir birey olmayı, eğitilmiş ve gelir getiren bir pozisyonda olmak ile ilişkilendirdiğini; *“Bütün genç kızlara önerim eğitimi tamamlasınlar, ekonomik bağımsızlığını kazansınlar. Çünkü paran varsa ailen senin kararlarına saygı gösterir, sana değer verir.”* şeklinde açıklayarak diğer katılımcılardan farklı bir düşünce dile getirmiştir.

“Evlence elin ayağın bağlanıyor.”

“Şimdi düşününce, “Ben nasıl 16 yaşında evlendim!” diyorum, düşünüyorum hangi akılla yaptım, acayip geliyor bana. O zamanlar bana “bi dur, 20 yaşına gel, okulunu bitir.” diyebilecek, beni

durduracak kimse yok muydu diyorum. Kızım büyüyünce, asla erken evlendirmem, hayatını yaşasın, okulunu bitirsin, meslek sahibi olsun. Evlilik ne ki, arada sevgi yok, arada çok yaş var, geçim sıkıntısı var. Onlar sonıyorlar ki evlilik çok basit, oysa evlilik sorumluluktur, ailedir. Hiç sanıldığı gibi kolay bir şey değil. Benim yaptığım hatayı yapan birini gürürsem “daha çok küçüksün, pişman olursun, hayatını yaşa, dünya devam ediyor, okulunuzu bitirin, hiçbir şey aynı kalmıyor, birçok şey değişiyor, evlenince elin, ayağın bağlanıyor.” diye anlatırım. Çünkü okumak insan için bir faydadır ayrıcalıktır, bir büyüklüktür.” (Begonya)

Katılımcılar çocuk yaşta evliliği “cahillik, eğitimsizlik, çocukluk aklı, yeni umutlar” diye tanımlamışlar, yaşadıkları sorun ve zorlukların hiçbir kız çocuğunun yaşamaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu farkındalık kız çocuklarının eğitimi ve geleceği için son derece önemlidir.

TARTIŞMA

Bu araştırmada, Suriye’den Türkiye’ye göç edip ve Mardin ilinde yaşayan göçmenlerin yaşam deneyimlerinden hareketle, kadınların erken yaşta evlilik konusundaki görüşleri ve bu uygulamaları teşvik eden faktörler, erken yaşta evliliğin yaratmış olduğu sorun ve zorluklar ortaya konulmuştur. Çalışmada Suriyeli kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmeleri en temelde onların gelişim, eğitim ve çalışma hakkının ellerinden alınmasına, daha iyi yaşam koşullarına sahip olma haklarının ortadan kalkmasına neden olmuştur. Erken yaşta zorla evlendirilen genç kadınlar, bakım ve ev içi yükleri ve sosyal normlar nedeniyle genellikle okulu bırakmak zorunda kalmışlardır. Bu durum kız çocuklarının kariyer beklentilerini kesintiye uğratmış ve gelecek ile ilgili hayallerini kırarak güçlenmeye ihtiyaç duydukları dönemde yaşamsal ve gelişimsel beceriler kazanmalarının da önüne geçmiştir. Erken yaşta evliliğin okul terki, istihdam eksikliği ve düşük eğitim kazanımı gibi olumsuz sosyal sonuçlarla bağlantılı olduğunu gösteren başka çalışmalar (Lemmon ve ElHarake, 2014; Falb ve ark., 2015; Yüksel-Kaptanoğlu, 2018; El Arab ve Sagbakken, 2019) da vardır. Lübnan’daki Suriyeli mülteciler ile ilgili yürütülen araştırmalar, çocuk evliliğinin yoksulluk, eğitim fırsatlarının kaybı ve artan koruma endişeleri gibi etmenlerle ilişkili olduğunu vurgulamıştır (Bartels, 2018; Mourtada, Schlecht ve DeJong, 2017; Elnakib ve ark., 2022). Tuğrul (2018), yaptığı nitel araştırmada, erken yaşta evlenen kadınların evlilik sonrası deneyimlerinde, çalışma hayatının ev içi alan ile sınırlandırıldığı, anne olmanın ağır sorumluluğunu yüklendikleri, çocuk yaşta bilinçsiz şekilde gebe kaldıkları, önemli sağlık sorunları yaşadıkları, şiddetin farklı biçimlerine maruz kaldıkları ve yeni bir aileye dâhil olma sürecinde birçok zorlukla karşı karşıya kaldıkları bulunmuştur. Çalışmamızda erken yaşta evliliklerin kadınların çalışma, eğitim ve sosyal hayata katılımını olumsuz etkilediğine ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yüksek seviyede olduğuna işaret etmektedir. Ailelerin çocuklarının evliliğinde ve evlenecek kişinin belirlenmesinde etkin olması, kadınların kültürel, yoksulluk, bilinçsizlik, zorlu yaşam koşulları gibi nedenlerden dolayı çoğunun karar alma süreçlerinde yer almadıkları anlaşılmıştır. Bu süreçte nihai karar, ailede otoriter bir kimliğe sahip olan “baba” tarafından verilmektedir. Kızların “en kısa” sürede evlenmesi gerektiği vurgusunun sosyal çevrede de hâkim ve baskın olduğu ön plana çıkmıştır. Cankurtaran ve Albayrak, (2019), bu tür tutumlar, algılar ve

beklentilerin kadınlar için evlenmeyi “adeta” zorunlu hale getirdiğini, erken yaşta evliliği de teşvik ettiğini, kadınların içinde buldukları sosyal ve kültürel yapı içinde “evli olmanın” gerekliliğine dair ön kabullere sahip olmalarına neden olduğunu ileri sürmüştür. Çünkü kadınların yaşadığı kültürel sistemde komşular, akrabalar, aileler, dolayısıyla sosyal çevre, kültürel yapı, toplumsal cinsiyet algısı “evliliği” -özellikle de kız çocukları için- bir “görev”, “gerekli” ve “beklenen bir durum” olarak görmektedir (Cankurtaran ve Albayrak, 2019). Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen (2012), yaptıkları çalışmada erken yaşta evliliklerde, eğitim düzeyi ile çocukların yetiştikleri sosyoekonomik ortam, ebeveyn tutumu ve ailenin dini ve kültürel değer yargılarının etkisinin olduğunu ortaya koymuştur.

Erken evliliğin nedenleri arasında, bakım rolünü yerine getirmede yetersizlik, yoksulluk, eğitimsizlik, bilinçsizlik, çok çocukluluk, ihmal, kültürel normlar ve kabuller, çocuk işçiliği, aile içi şiddet gibi durumların başta geldiğini ifade etmek mümkündür. Yani aileler erken yaşta evliliği, sıklıkla yoksulluktan kaçmanın veya yoksulluk, eğitimsizlik, çok çocukluluk, güvenlik, ihmal ve istismar ile başa çıkmanın bir yolu olarak tercih etmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda da (Bartels, 2018; Bartles, 2021) Suriyeli ailelerin çocuklarını erken yaşta evlendirmelerinde ekonomik yetersizlikler, çok çocukluluk, bakım ve korumada ihmal gibi durumların etkili olduğu bulunmuştur. Kadınları evlenmeleri gerektiği konusunda baskılayan sosyokültürel uygulamalardan biri de toplum ve aile tarafından kadına yüklenen “evlenmelisin yoksa ihmal ve istismara uğrayabilirsin ya da evde kalırsın” şeklindeki korkunun inşa edilmesi, kültürel beklenti ve baskılar da zorlayıcı nedenler arasındadır. Bu durum kadına evlenmesi konusunda ailesinin ve kendisinin sosyal statüsü açısından baskı getirmektedir. Kadın da evlenerek, ailesini hem toplumun gözünde küçük düşürmekten hem de kendisini zor duruma sokmaktan kurtarıp, bir statü elde etmektedir. Yapılan başka çalışmalarda da (Burcu, Yıldırım, Sırma ve Sanıyaman, 2015; Ertem ve ark., 2008; Udgiri, 2017; Yiğit, 2015; Koçtürk, Bilge ve Yüksel, 2018; Cankurtaran ve Albayrak, 2019) erken evliliğin oluşmasında geleneksel uygulamaların, ataerkil sistemi de kapsayan kültürel faktörlerin ve bazı yaşam süreçlerinin rolü vurgulanmıştır. Çetin (2020), yaptığı çalışmada kadınlarının erken yaşta evlendirilmesinde toplumun gelenek ve görenekler, sosyokültürel ve ekonomik sebepler, dini inanışların ve değer sistemlerin etkili olduğunu belirtmiştir.

Erken evlilik kadın için bir taraftan pişmanlık, artan sorumluluk, kaldıramayacakları yükün altına girmek zorunda kalması, maddi imkânsızlıklar, kaybolan yıllar olarak öne çıkarken, öte yandan baş etmenin bir yöntemi olarak kader, kısmet, mecburiyet, çaresizlik, madde kullanımına başlama gibi durumların yaşanmasına neden olmuş. Gül (2022), yaptığı çalışmada erken yaşta evlenen kadınların kendi ailelerinde travma, alkolizm, intihar gibi sorunlar yaşamaları nedeniyle duygusal ve diğer alanlarda destek görme beklentisiyle evliliğe yöneldiklerini veya buna sürüklendiklerini bulmuştur.

Savaş ve çatışma sonrasında zorla yerinden edilerek Türkiye’ye yerleşen kadınlar, yaşadıkları psikososyal, ekonomik ve uyum sorunlarının yanı sıra bir de dil ve iletişim sorunu yaşamaları,

durumu içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Burcu ve ark., (2015) yaptıkları nitel araştırmasında da, erken yaşta evliliklerin, kız çocuklarının bireysel anlamda psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişimini tamamlayamamasına, toplumsal anlamda çeşitli ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlara neden olduğunu bulmuştur.

Kadınlar, erken yaşta evlenmelerinden veya zorla evlendirilmelerinden dolayı biyopsikososyal olarak henüz gelişimlerini tamamlamamış, bu konudaki bilgi eksikliği hem kendileri hem de çocukları açısından farklı sağlık sorunlarına da neden olmuştur. Katılımcıların küçük yaşta gebe kalmaları ve sık aralıklarla çocuk doğurmalarından dolayı düşük yapma, kilo kaybı, kan kaybı, mide ağrısı ve bedensel yorgunluk gibi sağlık problemleri ile karşı karşıya kaldıkları anlaşılmaktadır. Yapılan çalışmalarda çocuk yaşta evlenen kızların, riskli gebelik ve doğum için daha fazla risk altında olduğu, çocuk sahibi olmak ve çocuk yetiştirmek için hazır olmadığını göstermektedir (UN WOMEN, 2013, Ertem ve ark., 2008). Yapılan bazı araştırmalarda da çocuk yaşta evlenen/evlendirilen kızların istismar, şiddet ve zorla cinsel ilişkiye maruz kalma durumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çalışkan, 2018; Özcebe, Türkyılmaz ve Yadigar, 2013).

Kadının, evliliğini kendi gözünde “çocukluk aklı, ergenlik, erken” gibi kavramlarla tanımlaması konusundaki farkındalığı, ancak bugünkü yaşlarında ve bazı zorlukları yaşadıkten sonra gelişmiştir. Bu konuda kendilerini ve özellikle de ailelerini eleştirebilmeleri, erken yaşta uygulamaların yanlış olduğunu belirtmeleri, farkındalık kazanmaları dikkate değerdir. Kendi çocukları için, özellikle de kız çocukları için mücadele ettikleri, fedakârlıkta buldukları anlaşılmaktadır. Bugün kadınlar, kızlarının sistem içinde erimemesi ve kendi yaşadıklarını yaşamamaları için mücadele etmede çok kararlı gözükmektedirler. Ak ve Aslan (2020), yaptıkları çalışmada erken yaşta evlenen Suriyeli kadınların çocuk doğurma ve çocuk bakımı konusunda fiziksel zorlukların ekonomik ve sosyal güçler ile birleşerek baş edilmesi daha zor sorunlara neden olduğu bulunmuştur. Aktepe ve Atay (2017), erken yaşta yapılan evliliklerin bireyin psikososyal ve bedensel gelişimini etkilediğini, eğitimin yaşantısının aksamasına ve sosyal işlevselliğin bozulmasına neden olduğunu belirtmiştir. Erken yaşta evliliğin sorumlulukları artırdığını ancak çocuk ruhunu ortadan kaldırmadığını, fiziksel sıkıntıların oluştuğunu ve henüz hazır değilken aileden ayrılma zorunda kalmanın beraberinde getirdiği psikososyal zorluklar ortaya konulmuştur. Erken yaşta evlenen kızların yaşadıkları psikolojik ve fiziksel problemler arasında; gebelik, doğum, cinsel ilişkiye zorlanma, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, şiddet ve istismar bulunmaktadır (Plan International, 2018).

Erken yaşta evlenerek sorun ve sorumlulukların azalacağı, kısmen daha özgür olunacağı umut edilirken, tam tersi ev içi bakım ve çocuk bakma rol ve sorumlulukların daha da artmasına, gelir yetersizliğine, eğitimden mahrum kalmaya, yeni sağlık sorunlarına, sosyal yaşamın kısıtlanmasına, fiziksel ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tüm bu sorunlar da baskıyı, şiddeti, boşanmayı, mutsuz yaşamların sürmesini, çaresizliği, ihmali, kadının sosyal hayattan koparılmasını hatta madde kullanımını tetiklemiştir.

Kadınların bu sorunlar ile baş etme yöntemleri ise kabullenmek, kadere sığınmak, sabretmek, kendi kız çocuklarının eğitimlerine önem vererek erken yaşta evlendirilmelerine engel olmak şeklindedir. Katılımcılar her ne kadar, erken yaşta evlendirilerek eğitim haklarından mahrum bırakılmalarını kader, kısmet, gelenekler, görenekler ile açıklasalar da, kız çocukları için böyle bir dili kullanmıyor olmaları farkındalıklarının arttığını göstermiştir. Bir çalışmada, kadınların karşılaştıkları problemleri özellikle kendi kız(lar)ının da yaşamaması için “eğitimli olmak”ı çıkış noktası olarak gördükleri ve bunun için çaba sarf ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Çalışkan, 2018). Erken yaşta evlendirilen kadınların, yaşam deneyimlerinden hareketle erken yaş / zorla evlilikleri kesinlikle onaylamamaları, hatta buna karşı çıkmaları dikkate değerdir. Kadınların erken yaşta evlendirilmeleriyle birlikte okuma imkânlarının ortadan kalktığını dile getirmeleri ve kız çocuğuna biçilen toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında evlilik geleneklerinin devam etmesine karşı çıkmaları konusundaki farkındalıklarının gelişmiş olması önemlidir. Kadınlar, bilakis kendi yaşam tecrübelerinden yola çıkarak, çocuklarının özellikle de kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmemesi, eğitimlerini devam etmeleri ve meslek edinerek ekonomik bağımsızlığını kazanmaları gerektiğini yoğun duygusal anlar yaşayarak dile getirmişlerdir. Evlilik kararının, henüz belirli bir yaşa ve olgunluğa erişmeyen çocuklara bırakılmaması, bu kararın yasalara ve bilinçli ailelere bırakılması gerektiğinin de yoğun olarak dile getirilmesi dikkate değer bir farkındalık ve bilinçlenme süreci olarak karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Erken yaşta evlenen Suriyeli kadınların yaşam deneyimlerini ele alan bu çalışmada kadınlar, eğitimsizlik, yoksulluk, çok çocukluluk, kültürel normlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi farklı nedenlerle erken yaşta evlendirilmek zorunda kalmışlardır. Erken evliliğin yoksulluk, çok çocukluluk, ihmal gibi sorunlarla baş etmenin bir yöntemi olarak da öne çıktığını belirtmek gerekir. Araştırmada, erken veya çocuk yaşta evliliklerde sorumluluğun çoğunlukla ailelerde olduğu, gelecekte için çok önemli olan böylesi bir kararı verebilecek olgunlukta ve yaşta olmadıkları, dolayısıyla anne-babaların kendilerini evlendirmeyip özellikle eğitimlerine devam etmelerini sağlaması gerektiği düşüncesi hâkim olmuştur. Kadınlar erken yaşta evlendirildikleri için çocuk bakımı, ev içi hizmet ve bakımda yükümlülükleri artırmış, sosyal hayat, annelik, bakım, aile içi iletişim konusunda problemler yaşamış, aile içi şiddet, boşanma gibi durumlara maruz kalmışlardır. Kadınların -henüz çocuk denilebilecek yaşlarda- çocuk bakımı, ev içi bakım ve aile geçindirme gibi kaldıramayacakları sorumlulukların altına sürüklendikleri anlaşılmaktadır. Bazılarında da henüz kendileri çocuk olduğu için kendi anne babalarının sevgisine ihtiyaç duydukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Erken yaşta evlenme/evlendirilme sorununun üzerine bir de göçmen kadın olma, dil bilmeme, yerinden edilme gibi sorunların eklenmesi, problemlerin daha girift hale gelmesine neden olmuştur. Bu durum, kadınlarda mutsuzluğa, pişmanlığa, eşlerine ve ailelerine öfke duymalarına, biyopsikososyal ve ekonomik sorunlar yaşamalarına, hatta aile içi şiddete, boşanmaya, madde

kullanımına başlamaya kadar ilerleyebilen mağduriyetlerin, ihmal ve istismarların, zorlukların yaşanmasına neden olmuştur.

Henüz kendi gelişimini tamamlayamamış çocukların evlendirilmesi, aslında onların yaşam hakkı başta olmak üzere, eğitim, gelişim, katılım ve korunma hakkının elinden alınması demektir. Çünkü bu yaştaki çocuklara çocuk yapma, çocuk bakma, ev içi bakım gibi sorumlulukları yüklemek yerine, en doğal hakları olan eğitime devam etmeleri, akranlarıyla oyun oynamaları, geleceği ile ilgili hayaller kurmaları ve çeşitli beceriler kazandırılarak güçlenmeleri sağlanmalıdır.

Öte yandan yoksulluk, eğitimsizlik, aile içi şiddet, parçalanmış aile, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, bakımını sağlayamayacak kadar çok sayıda çocuk sahibi olma gibi durumlar erken yaşta evliliğin hem bir nedeni hem de bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve bu süreç döngüsel bir durumun yaşanmasına, adeta erken yaşta evliliğin kronikleşmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla erken yaşta evlendirilmeyle etkin mücadele etmek için kamuya, sivil toplum kuruluşlarına ve ailelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Başta yasa koyucuların bu konuda ulusal ve uluslararası mevzuatı yeniden gözden geçirmesi ve var olan mevzuatın da daha etkin uygulanması için gerekli önlemleri almaları gerekir. Ayrıca ailelere, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, toplum sağlığı merkezleri, göçmen sağlığı merkezleri, okullar gibi kurumlar aracılığıyla bilinçlendirme-farkındalık eğitimleri verilmelidir. Erken yaşta evlenmiş olan kadınların çocuk ve özellikle de eşleri dikkate alınarak aile bir sistem ve bir bütün olarak ele alınmalı, gerekli konularda kendilerine gerek psikososyal, gerekse de çocukların eğitimi konusunda danışmanlık hizmeti sunulmalıdır. Ekonomik alanda da yeterli geliri olmayan ailelere maddi destek sağlanmalıdır.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Mardin Artuklu Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 13.12.2021 tarih ve E-76272411-900-36831 sayılı yazısı ile etik onay alınmıştır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ak, E. Y., ve Aslan, E. (2020). Göçmen Kadınların Erken Yaşta Evlilik Konusundaki Görüşleri: Kalitatif Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 1167-1174.
- Aksu Kargin, İ. (2018). War Hits The Women: Marriage As Syrian Women's Coping Mechanism And Its Impact On Turkish Women. *Electronic Turkish Studies*, 13(7): 31-45.
- Aktepe, E. ve Atay, İ. M. (2017). Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 9(4): 410-420.

- Bartels, S. A., Michael, S., ve Bunting, A. (2021). Child marriage among Syrian refugees in Lebanon: At the gendered intersection of poverty, immigration, and safety. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 19(4), 472-487.
- Bartels, S. A., Michael, S., Roupetz, S., Garbern, S., Kilzar, L., Bergquist, H., ..., ve Bunting, A. (2018). Making sense of child, early and forced marriage among Syrian refugee girls: a mixed methods study in Lebanon. *BMJ global health*, 3(1), e000509.
- Burcu, E., Yıldırım, F., Sırma, Ç. S., ve Sanıyaman, S. (2015). Çiçeklerin kaderi: Türkiye'de kadınların erken evliliği üzerine nitel bir araştırma. *Bilgi*, (73), 63-98.
- Cankurtaran, Ö., ve Albayrak, H. (2019). Suriye'den Türkiye'ye Kadın Olmak. Ankara: HÜKSAM. <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/833>.
- CARE (2015). To Protect Her Honour Child marriage in emergencies – the fatal confusion between protecting girls and sexual violence. (Erişim Tarihi:12 Mayıs 2023).
- Chakraborty, R. (2019). Child, not Bride. Child Marriage Among Syrian Refugees. *Harvard International Review*, 40(1), 20-21.
- Child marriage - Frequently Asked Questions United Nations Population Fund UNFP <https://www.unfpa.org/child-marriage-frequently-asked-questions#how%20common%20is%20child%20marriage>. (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022).
- Creswell, J. W. (2014). Qualitative, quantitative and mixed methods approaches.
- Çalışkan, N. (2018). *Çocuk yaşta ve yetişkin yaşta evlenen kadınların evliliğe ve aile kurumuna yaklaşımları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Çetin, M. (2020). Toplumsal Bir Gerçeklik Olarak Çocuk Gelin Kavramı. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (5), 107-122.
- El Arab, R., ve Sagbakken, M. (2019). Child marriage of female Syrian refugees in Jordan and Lebanon: a literature review. *Global health action*, 12(1), 1585709.
- Elnakib, S., El Khoury, G., Salameh, P., Sacre, H., Abirafeh, L., Robinson, W. C., ve Metzler, J. (2022). Investigating incidence, correlates, and consequences of child marriage among Syrian refugees residing in the south of Lebanon: a cross-sectional study. *Journal of Adolescent Health*, 70(3), S64-S71.
- Ertem, M., Saka, G., Ceylan, A., Değer, V., ve Çiftçi, S. (2008). The factors associated with adolescent marriages and outcomes of adolescent pregnancies in Mardin Turkey. *Journal of Comparative Family Studies*, 39(2), 229-239.
- Falb, K. L., Annan, J., Kpebo, D., Cole, H., Willie, T., Xuan, Z., ..., ve Gupta, J. (2015). Differential impacts of an intimate partner violence prevention program based on child marriage status

- in rural Côte d'Ivoire. *Journal of Adolescent Health*, 57(5), 553-558.
- Girls not brides, (2016). Child Marriage in Humanitarian Crises. <https://www.girlsnotbrides.org/wp-content/uploads/2016/05/Childmarriage-and-humanitarian-crises-June-2016.pdf> (Erişim Tarihi:16 Nisan 2023).
- Gül, M. (2022). Göç Sürecinde Erken Yaşta Evlilikleri Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Çocuklar Özelinde Düşünmek. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49).
- Hampton, T. (2010). Child marriage threatens girls' health. *Jama*, 304(5), 509-510.
- Kiplesund, S., ve Morton, M. (2014). Gender-based violence prevention: lessons from World Bank impact evaluations. In *enGender Impact: The World Bank's Gender Impact Evaluation Database*. Washington, DC: World Bank.
- Koçtürk, N., Bilge, F., ve Yüksel, F. (2018). Erken Yaşta Evlenen Ergenlerin Bireysel ve Ailesel Özellikleri, Okul Terki Ve Evlilikle İlgili Sorunları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 8(50), 1-28.
- Lemmon, G. T., ve ElHarake, L. S. (2014). *Child brides, global consequences: how to end child marriage*. Council on Foreign Relations.
- Mourtada, R., Schlecht, J., ve DeJong, J. (2017). A qualitative study exploring child marriage practices among Syrian conflict-affected populations in Lebanon. *Conflict and health*, 11(1), 53-65.
- Özcebe, L., Türkyılmaz, A., ve Yadigar, C. (2013). Türkiye gençlerde cinsel sağlık ve üreme sağlığı araştırması. Ankara: Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu.
- Plan International (2018). Early Marriage. <https://plan-international.org/sexual-health/child-early-forced-marriage#> (Erişim Tarihi:27 Haziran 2022).
- TNSA, (2018) Ana Rapor, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20-%20raporlar/2018%20TNSA/TNSA2018_ana_Rapor_compressed.pdf (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2023).
- Tuğrul, Y. G. (2018). Erken yaşta evlendirilen kadınların evlilik süreçleri, deneyimleri ve sonraki yaşamları üzerine nitel bir çalışma. *Sosyoloji Notları*, 2(1), 2-38.
- Türkiye'de çocuk yaşta zorla evlilikler. https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/turkce_web_son_pdf.pdf (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2022).
- Udgiri, R. (2017). Socio-demographic factors for early marriage and early pregnancy â€œA community based study. *Journal of Comprehensive Health*, 5(2), 59-66.
- Un Women, (2013). Inter-agency AssGender-based Violence and child protection among Syrian

refugees in Jordan, with a focus on early marriage. <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2013/7/report-web>. (Erişim Tarihi: 27 Haziran 2022).

UNFPA Türkiye, (2020). Türkiye'de Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler 1993-2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları Veri Analizi. <https://turkiye.unfpa.org/tr/publications/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-ya%C5%9Fta-erken-ve-zorla-evlilikler>. (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2023).

UNFPA-United Nations Population Fund. Child marriage. <https://www.unfpa.org/child-marriage>, <https://hlpf.un.org/inputs/united-nations-population-fund-unfpa-1> (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2023).

UNICEF. (2014). A Study on Early Marriage in Jordan. (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2023).

UNICEF. (2018). <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCtenleri/unicefin-son-tahminlerine-g%C3%B6re-h%C4%B1zli%C4%B1-ilerleme-sayesinde-son-y%C4%B1l-%C3%A7inde-25-milyon>. (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2023).

Wed, T. Y. T. (2014). The growing problem of child marriage among Syrian girls in Jordan. *Save the Children Fund 2014*.

Yiğit, T. (2015). Feminist sosyal hizmet yaklaşımı bağlamında ataerkil ideoloji ve erken evlilikler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yüksel-Kaptanoğlu, İ. (2018). Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması.

Yüksel-Kaptanoğlu, İ., ve Ergöçmen, B. A. (2012). Çocuk gelin olmaya giden yol. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 128-161.

